

ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Budžetinė įstaiga, Daugų g. 5A, LT-62169 Alytus, tel./faks. (8 315) 51 653 el. p. biuras@alytausvb.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301768543

**ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS BENDROJO UGDYMO ĮSTAIGAS
LANKANČIŲ VAIKŲ PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ
DUOMENŲ ANALIZĖ, DANTŲ IR ŽANDIKAULIŲ BŪKLĖS VERTINIMAS
2018 M.**

Parengė Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos stebėsenos ir stiprinimo specialistė,
Ingrida Geraltauskaitė

Alytus, 2019

Turinys

ĮVADAS	3
1. PROFILAKTINIŲ MOKINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ REZULTATAI	4
1.1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai	4
1.2. Pagrindiniai mokinių susirgimai	5
1.2.1. Regos sutrikimai	5
1.2.2. Skeleto - raumenų sistemos sutrikimai	7
1.2.3. Kraujotakos sistemos ligos	8
2. MOKSLEIVIŲ DANTŲ IR ŽANDIKAULIŲ BŪKLĖS VERTINIMAS	11
2.1. Moksleivių dantų vertinimo indekso intensyvumo rodiklis	11
2.2. Moksleivių žandikaulių būklės vertinimas	12
IŠVADOS	13
REKOMENDACIJOS	14

IVADAS

Profilaktiniai mokinių sveikatos patikrinimai atliekami vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro 2018 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. V-657 „Dėl elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, nuo 2018 m. birželio 1 d. duomenys, susiję su vaiko sveikatos pažymėjimu, visose asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkomi elektroniniu būdu. Elektroniniu būdu užpildytas ir pasirašytas vaiko sveikatos pažymėjimas patenka į Elektroninę sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinę sistemą (ESPBI IS), iš kurios yra perduodamas į Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinę sistemą (VSS IS). Su šia sistema dirba visuomenės sveikatos specialistai, vykdydami visuomenės sveikatos priežiūrą mokykloje. Vaiko sveikatos pažymėjimas (sistemos apskaitos forma) susideda ir dviejų dalių, pirmąją pildo vaiko šeimos gydytojas kuriame privalo būti nurodyta vaiko fizinės būklės įvertinimo duomenys ir pažymėtas tam tikras sutrikimas pagal diagnozę. Taip pat, pateikiama išvada apie mokinių fizinį pasirengimą – jis priskiriamas vienai iš trijų fizinio ugdymo grupių. Antrąją pažymėjimo dalį turi užpildyti bei pasirašyti odontologas. Gydytojas į formą privalo įrašyti pieninių arba nuolatinių dantų būklę ir pateikti informaciją apie sąkandžio patologiją, jei tokia yra.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-905 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 75 punkte nurodyta, kad mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo turi užtikrinti, kad mokiniai iki 18 metų ugdymo procese dalyvautų pasitikrinę sveikatą.

Privalomas mokinių sveikatos patikrinimas yra labai svarbus, nes padeda laiku nustatyti sveikatos sutrikimus ir ligas, taip pat padeda išvengti didesnių mokinių sveikatos sutrikimų ugdymo proceso metu. Duomenys apie vaikų vystymosi sutrikimus ir sergamumą yra teikiami Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biurui, kuris vykdo vieną iš savo funkcijų – visuomenės sveikatos stebėseną. Pagal visuomenės sveikatos priežiūros specialistų pateiktus duomenis yra atliekama vaikų sergamumo analizė, kuri padeda kryptingai planuoti ir įgyvendinti sveikatos priežiūrą mokykloje, organizuoti ir įgyvendinti priemones, susijusias su ligų ir traumų profilaktika.

1. PROFILAKTINIŲ MOKINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ REZULTATAI

1.1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai

Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose 2018/2019 mokslo metais viso mokėsi 7285 mokiniai, Alytaus profesinio rengimo centre 459 mokiniai. Iš 7 – 17 metų amžiaus grupės mokinių, profilaktiškai sveikatą patikrino 6604 mokiniai (98 proc.). Daugiausiai mokinių, nepatikrinusių sveikatos, jau kelintus metus iš eilės registruojama Alytaus profesinio rengimo centre (1 pav.).

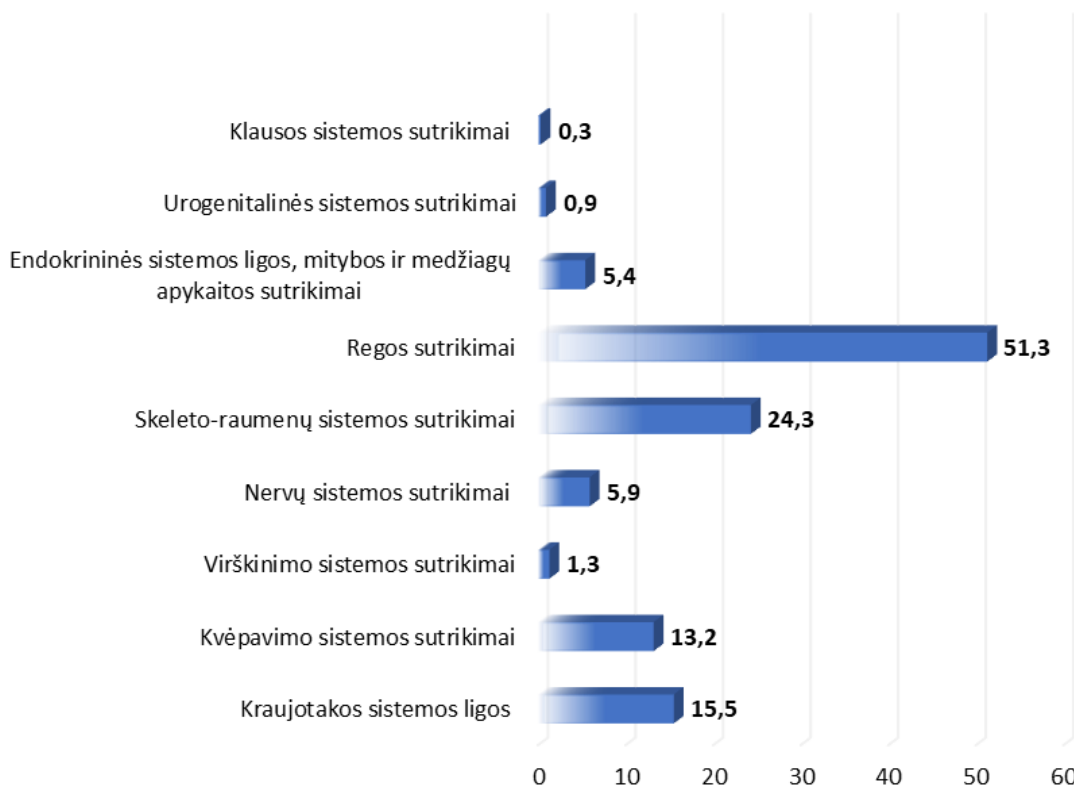
1 lentelė. Profilaktiškai sveikatą patikrinusių 7 – 17 m. mokinių dalis Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2016 – 2018 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

Mokyklos pavadinimas	2016 m.	2017 m.	2018 m.
Dzūkijos pagrindinė mokykla	98	96	99
„Vilties“ mokykla – darželis	100	95	100
Senamiesčio pradinė mokykla	100	100	99
Putinių gimnazija	100	100	96
Šaltinių pagrindinė mokykla	100	100	100
„Sakalėlio“ pradinė mokykla	100	100	96
„Volungės“ progimnazija	100	100	100
Dainavos progimnazija	91	97	100
Likiškėlių progimnazija	98	94	100
Vidzgirio pagrindinė mokykla	96	99	97
Panemunės progimnazija	91	100	100
„Drevinuko“ mokykla – darželis	100	98	99
Jotvingių gimnazija	100	100	95
A. Ramanausko Vanago gimnazija	100	100	96
Šv. Benedikto gimnazija	100	100	98
Piliakalnio progimnazija	96	96	97
Suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	80	74	100
Alytaus profesinio rengimo centras	59	68	88
Bendras Alytaus miesto mokyklų mokinių, patikrinusių sveikatą dalis, proc.	95	95	98

1.2. Pagrindiniai mokinių susirgimai

Statistiniai duomenys rodo, kad Alytaus miesto mokyklų 7 – 17 metų mokiniams, kurie 2018 m. pasitikrino profilaktiškai sveikatą, sveikatos sutrikimai ne vienerius metus išlieka tie patys. Didžiausią mokinių sutrikimų dalį kaip ir kiekvienais metais, taip ir 2018 m., sudarė regos sutrikimai 51,3 proc. (2017 m. – 39,6 proc.), antroje vietoje – skeleto – raumenų sistemos ligos 24,3 proc. (2017 m. – 22,4 proc.), toliau – kraujotakos sistemos ligos 15,5 proc. ir kvėpavimo sistemos sutrikimai 13,2 proc. (1 pav.).

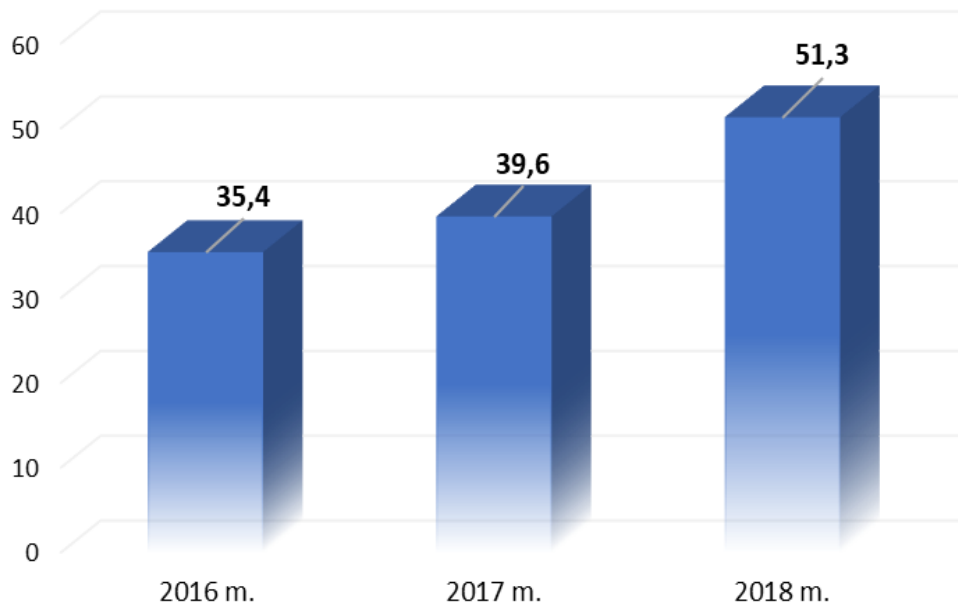
1 pav. Alytaus miesto ugdymo įstaigų mokinių dalis su tam tikromis ligomis ir sutrikimais 2018 m. (proc.)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

1.2.1. Regos sutrikimai

Pagal vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenis galima teigti, kad 2018 m. regos sutrikimai išaugo 11,7 proc. nuo 2017 m. (2 pav.). Galima daryti prielaidą, kad daugėjantį mokinių regos sutrikimų skaičių lemia žalinga mokinių gyvensena: ilgas darbas prie kompiuterio, kuris pakeičia realų bendravimą su bendraamžiais, ilgas televizoriaus žiūrėjimas, mokinių sėdėjimas nepritaikytoje darbo vietoje, netinkamas apšvietimas. Taip pat mobiliųjų telefonų naudojimas

įvairiems telefoniniams žaidimams, kuomet akims tenka didelis krūvis, dėl mažo mobiliojo telefono ekrano bei ilgo žiūrėjimo nedarant pertraukų akims.

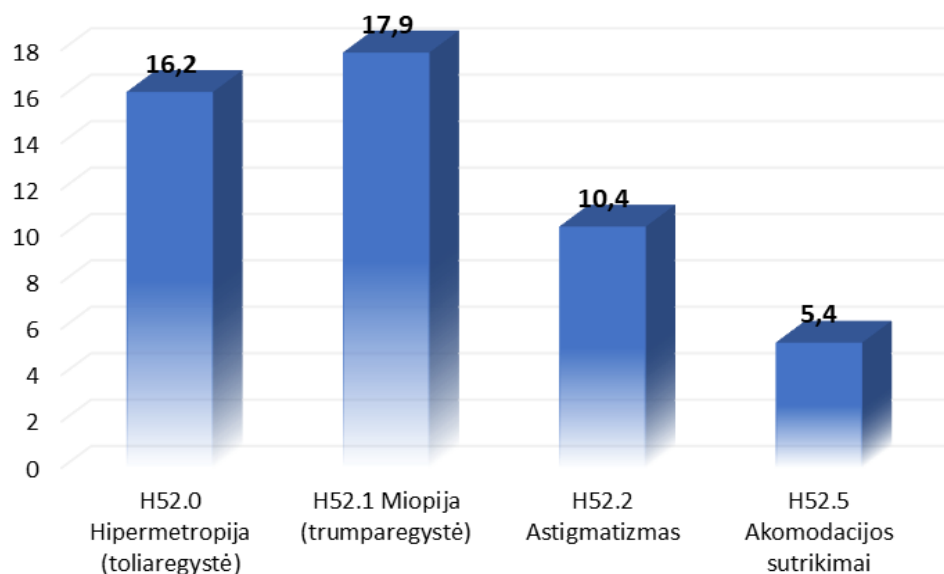

**2 pav. Regos sutrikimų skaičius
2016 – 2018 m. (proc. nuo visų patikrinusių)**

Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

Daugiausiai nuo visų vaikų regos sutrikimų buvo – toliaregystės sutrikimai (3 pav.), kurie sudarė 17,9 proc. ir 16,2 proc. – trumparegystės sutrikimai. Tačiau galima daryti išvadą, kad duomenys nėra tikslūs, nes 46,3 proc. visų regos sutrikimų nebuvo patikslinta (pažymėta), būtent koks tai regos sutrikimas.

Trumparegystė (miopija) yra akių refrakcijos yda, kai žmogus prastai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę, o toliaregystė (hipermetropija) yra akių refrakcijos yda, kai matomų objektų vaizdas susidaro už tinklainės, todėl žmogus gerai mato toli esančius daiktus, tačiau blogai – esančius arti. Astigmatizmas – tai tokia regos būklė, kai skirtingose plokštumose skiriasi akies optinės sistemos spindulių laužiamoji geba.

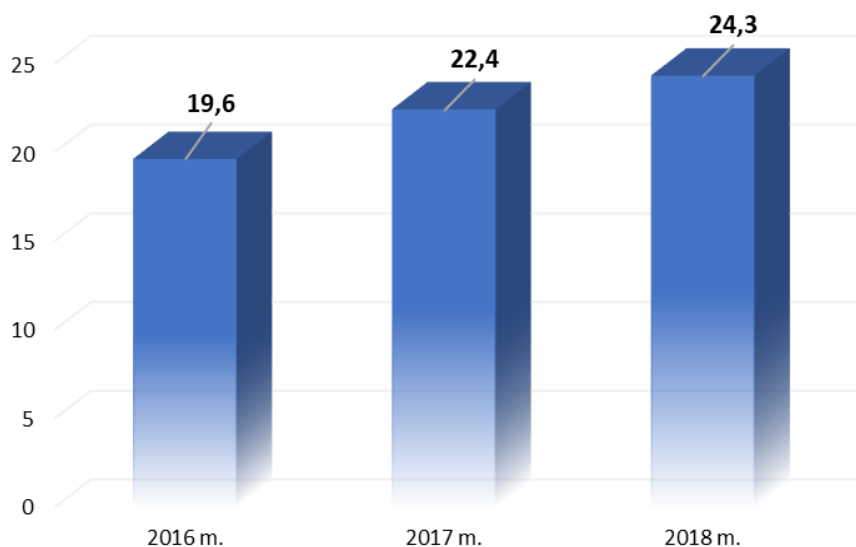

3 pav. Regos sutrikimų skaičius 2018 m. (proc. nuo užregistruotų regos sutrikimų)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

1.2.2. Skeleto - raumenų sistemos sutrikimai

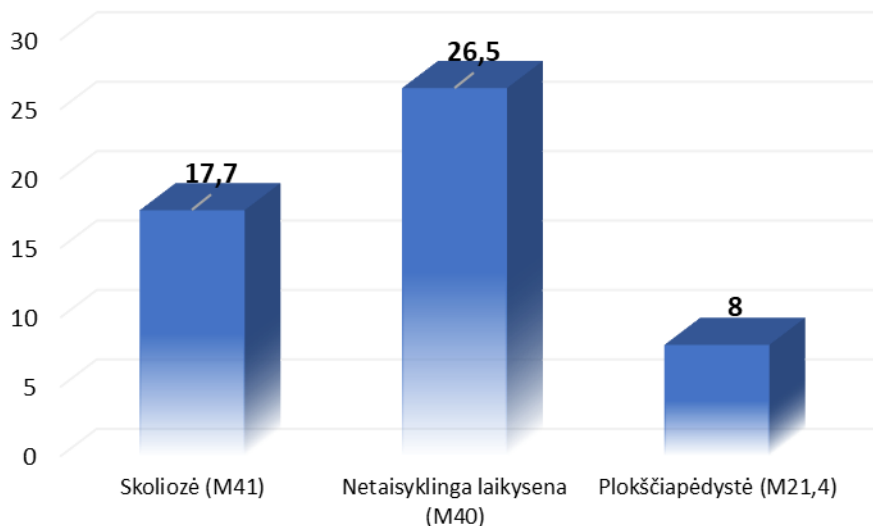
Skeleto – raumenų sistemos sutrikimus lemia spartus vaikų augimas tam tikrais periodais, netaisyklinga laikysena, mažas fizinis aktyvumas, sunkios kuprinės ir netaisyklingas jos nešiojimas. Stebint 2016 – 2018 m. duomenis, pastebima, kad skeleto – raumenų sistemos sutrikimai tarp Alytaus miesto ugdymo įstaigų mokinių auga ir 2018 m. sutrikimų skaičius siekia 24,3 proc. (4 pav.).

4 pav. Skeleto – raumenų sistemos sutrikimų skaičius 2016 – 2018 m. (proc. nuo visų patikrinusių)

Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2018 m. kaip ir kiekvienais metais, didžiausią procentinę dalį skeleto raumenų sistemos sutrikimų tarpe sudarė netaisyklinga laikysena (26,5 proc.), t.y. lordozė ir kifožė. (5 pav.).

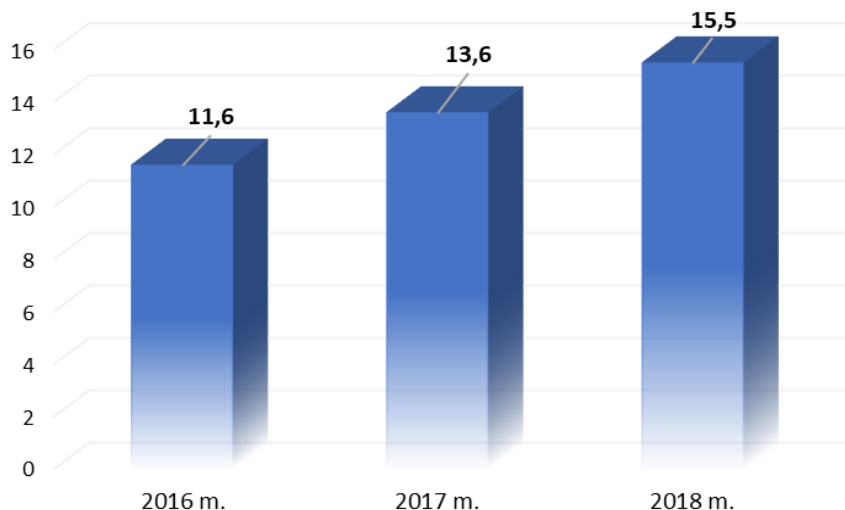

5 pav. Skeleto – raumenų sistemos sutrikimų skaičius Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2018 m. (proc. nuo užregistruotų skeleto – raumenų sistemos sutrikimų)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

1.2.3. Kraujotakos sistemos ligos

Kraujotakos sistemos ligos 2018 m. sudarė 15,5 proc. visų mokinių susirgimų (2017 m. – 13,6 proc.). Analizuojamu laikotarpiu buvo užregistruoti 1022 kraujotakos sistemos ligos, 24 atvejais daugiau negu 2017 m. (6 pav.).

6 pav. Kraujotakos sistemos ligų skaičius Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2016 – 2018 m. (proc. nuo visų pasitikrinusių)

Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

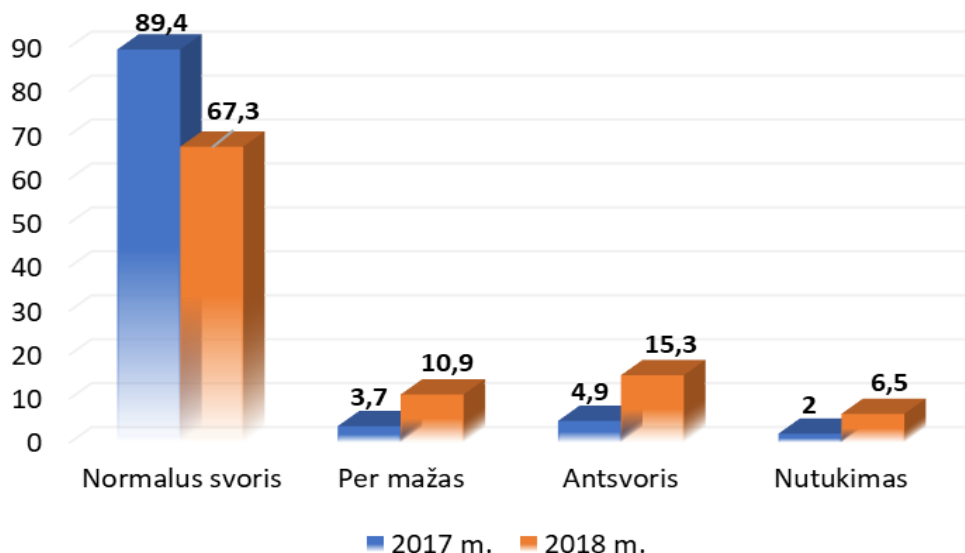

1.3. Mokinių pasiskirstymas pagal kūno masės indekso įvertinimą ir fizinio aktyvumo grupes bei jų pokyčiai

Sumažėjęs ar padidėjęs kūno masės indeksas mokinių tarpe yra nemaža problema, kadangi didėja mokinių skaičius turinčių padidėjusį kūno masės indeksą. Tam didžiausią įtaką turi netinkama mityba, fizinio aktyvumo stoka, hormonų sutrikimai organizme paauglystės metu.

Išanalizavus 2018 m. mokinių pasiskirstymą pagal kūno masės indekso (KMI) įvertinimus, galima teigti, kad didžiausia mokinių dalis turi normalų KMI – 67,3 proc. mokinių, tačiau palyginus 2017 m. duomenis, mažėja mokinių skaičius, kurių KMI yra normose.

Pateikti duomenys rodo, kad didėja mokinių su padidėjusia kūno mase skaičius – 21,8 proc. (2017 m. – 6,9 proc.) ir didėja mokinių skaičius, kurie turi sumažėjusią kūno masę – 10,9 proc. (2017 m. – 3,7 proc. (7 pav.).

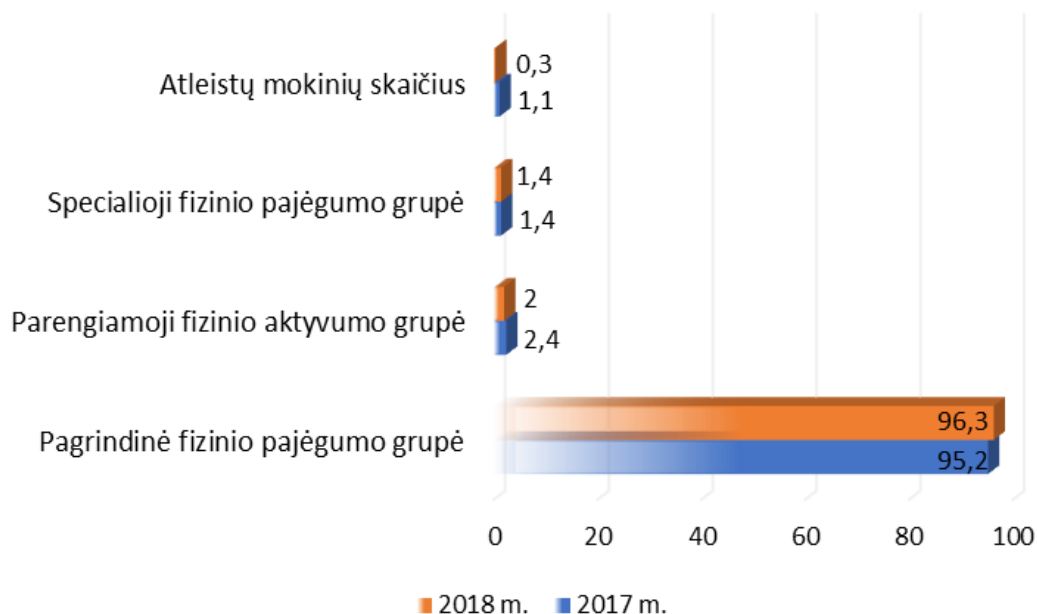
7 pav. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai su padidėjusia ir sumažėjusia kūno mase Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2017 – 2018 m. (proc. nuo patikrinusių)

Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

Skiriamos trys fizinio parengimo ugdymo grupės: pagrindinė – šiai grupei priklausantys vaikai yra visiškai sveiki, parengiamoji – mokiniai turintys nedidelių sveikatos sutrikimų ar neseniai persirgę kokia nors liga, ir specialioji – mankštinamasi pagal specialią fizinio lavinimo programą. Mokiniai nuo fizinio lavinimo pamokų gali būti ir visiškai atleisti.

Alytaus miesto mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų rezultatai rodo, kad 2018 m. 96,3 proc. mokinių buvo priskirti pagrindinei fizinio pajėgumo grupei (2017 m. – 95,2 proc.).

Parengiamojoje fizinio aktyvumo grupėje buvo registruota 2,0 proc. mokinių, specialiojoje – 1,4 proc. ir 0,3 proc. buvo atleisti nuo fizinio lavinimo užsiėmimų (8 pav.).

8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal fizinio aktyvumo grupes ir klasių grupes 2017 – 2018 m. Alytaus miesto ugdymo įstaigose (proc. nuo patikrinusių tam tikroje klasių grupėje)
Šaltinis: Alytaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

2. MOKSLEIVIŲ DANTŲ IR ŽANDIKAULIŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

Vaikų dantų ėduonis yra viena labiausiai paplitusių ligų, tai dažniausia dantų praradimo priežastis. Dantų ir žandikaulių būklės vertinimas yra svarbus, siekiant įvertinti dantų būklę įvairaus amžiaus vaikų grupėse. Bendra Lietuvos statistika rodo, kad vaikų dantų būklė yra bloga. Įvairių tyrimų duomenimis. Itin pažeisti būna vaikų pieniniai dantys, kadangi jie dėl savo anatomijos yra labiau ir greičiau pažeidžiami negu nuolatiniai, ir reikalauja atidžios priežiūros.

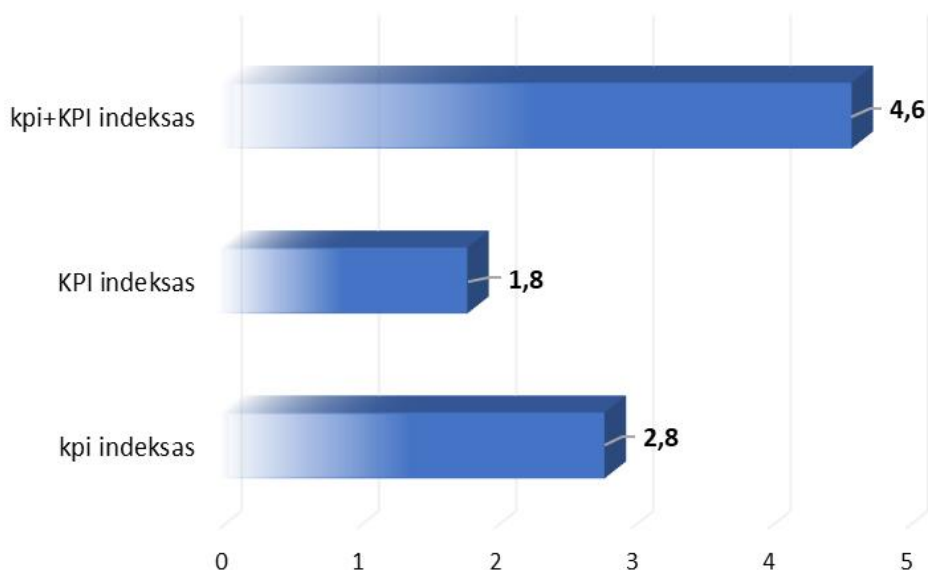
2.1. Moksleivių dantų vertinimo indekso intensyvumo rodiklis

2018 m. išanalizavus Alytaus miesto savivaldybės mokinių dantų būklę, nustatyta, kad 22,2 proc. sveikatą pasitikrinusių vaikų neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų.

2018 m. dantis profilaktiškai pasitikrino 60,7 proc. 7- 17 metų amžiaus Alytaus miesto bendrojo ugdymo įstaigų moksleivių., t.y. 37,3 proc. mažiau moksleivių, negu pristatę profilaktinio sveikatos patikrinimo formos pirmąją dalį.

Pieninių dantų karieso intensyvumo indeksas užrašomas mažosiomis raidėmis – kpi (ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičius, tenkantis vienam individui), nuolatinių dantų ėduonies intensyvumas išreiškiamas – KPI indeksu. Pagal PSO, kai kpi+KPI reikšmė <1,2, tai rodo labai žemą ėduonies intensyvumą; 1,2-2,6 – žemą; 2,7-4,4 – vidutinį; 4,5-6,5 – aukštą; >6,5 – labai aukštą ėduonies intensyvumą.

Gautais duomenimis, mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ėduonies bendras intensyvumo indeksas (kpi+KPI), Alytaus m. sav. yra aukšto intensyvumo – 4,6, bendras KPI indeksas – žemas (1,8), o kpi – vidutinis ir siekė 2,8 intensyvumą (9 pav.).

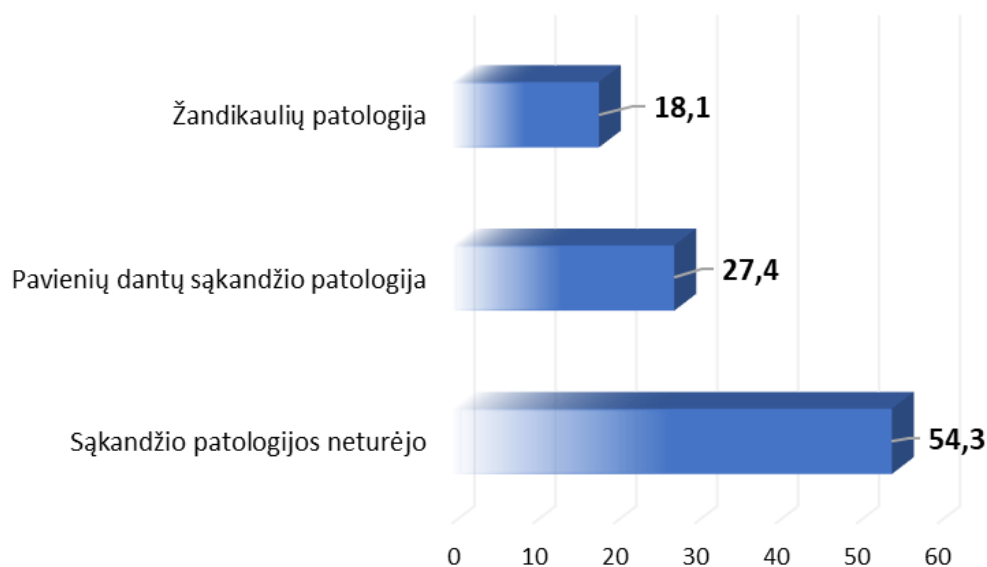

9 pav. Alytaus miesto moksleivių dantų éduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) 2018 m. (proc. nuo pasitikrinusių dantis)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebésenos informaciné sistema (VSS IS)

2.2. Moksleivių žandikaulių būklés vertinimas

Remiantis 2018 m. vaikų sveikatos stebésenos informaciné sistema (VSS IS), vaikų dantų ir žandikaulių būklés duomenimis 2018 m., 54,3 proc. Alytaus miesto savivaldybés moksleivių sákindžio patologijos neturéjo. 27,4 proc. vaikų buvo nustatyta pavienių dantų sákindžio patologija ir 18,1 proc. – žandikaulių patologija (10 pav.).

10 pav. Alytaus miesto moksleivių sákindžio būklé 2018 m. (proc. nuo pasitikrinusių dantis)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebésenos informaciné sistema (VSS IS)

IŠVADOS

- 2018 m. profilaktiškai sveikatą patikrino 98 proc. 7 – 17 metų Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigų mokinių.
- Pagrindiniai mokyklinio amžiaus vaikų sveikatos sutrikimai ne vienerius metus išlieka tie patys: regos, skeleto - raumenų ir kraujotakos sistemos ligos. Didžiausią moksleivių sutrikimų dalį ligų struktūroje kaip ir kiekvienais metais, taip ir 2018 m. sudarė regos sutrikimai (51,3 proc.), antroje vietoje – skeleto – raumenų sistemos ligos (24,3 proc.), trečioje vietoje – kraujotakos sistemos ligos (15,5 proc.).
- Lyginant 2018 m. duomenis su 2017 m., regos sutrikimų skaičius išaugo 11,7 proc.
- 2018 m. didžiąją dalį sudarė trumparegystės ir toliaregystės regos sutrikimai.
- Didžiausią skeleto raumenų sistemos sutrikimų procentinę dalį sudarė netaisyklinga laikysena – lordozė ir kifozė (26,5 proc.).
- 2018 m. 15,3 proc. mokinių turėjo antsvorio problemų, 6,2 proc. buvo nutukę, per mažą svorį turėjo 10,9 proc. mokinių. Lyginant su 2017 m., per didelį svorį turinčių mokinių skaičius padidėjo 14,9 proc.
- Alytaus miesto moksleivių profilaktinių sveikatos patikrinimų rezultatai rodo, kad 2018 m. 96,3 proc. moksleivių buvo priskirti pagrindinei fizinio pajėgumo grupei. Parengiamojoje fizinio aktyvumo grupėje buvo registruota 2 proc. mokinių, specialiojoje – 1,4 proc., 0,3 proc. buvo atleisti nuo fizinio lavinimo užsiėmimų.
- 2018 m. Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigų profilaktiškai dantis patikrino 60,7 proc. mokinių.
- Eduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) buvo aukšti intensyvumo – 4,6, bendras KPI indeksas – žemas (1,8), o kpi – vidutinis ir siekė 2,8 intensyvumą.
- 2018 m. 54,3 proc. mokinių sąkandžio patologijos neturėjo.

REKOMENDACIJOS

Tėvams:

1. Skirti daugiau dėmesio vaikų užimtumui, kad liktų kuo mažiau laisvo laiko sėdėjimui prie kompiuterio ar televizoriaus;
2. Patariama pasirūpinti tinkama savo vaikų pamokų ruošos vieta: baldais, apšvietimu;
3. Atkreipti į dėmesį į tinkamą vaikų sėdėseną prie kompiuterio, ruošiant pamokas, skaitant knygas ir pan.;
4. Laiku nuvesti vaiką pas šeimos gydytoją, atlikti profilaktinį sveikatos patikrinimą ir gydytoją odontologą, kuris įvertina vaiko dantų ir žandikaulių būklę;
5. Peržiūrėti vaiko kuprinės turinį ir atkreipti dėmesį į tinkamą kuprinės nešiojimą;
6. Perkant kuprines, ypač jaunesnio amžiaus mokiniams, privalu atkreipti dėmesį į specialistų rekomendacijas, kuriose nurodomos tinkamos kuprinės rekomendacijos skirtingo amžiaus bei svorio vaikams.

Mokytojams ir mokyklos administracijai:

1. Visą mokyklos bendruomenę, ne tik fizinio lavinimo mokytojus, įtraukti į sveikatinimo veiklą, kartu organizuojant viešus susirinkimus, individualius pokalbius ir įvairius sporto renginius.
2. Skatinti, kad pedagogai užtikrintų tinkamą moksleivių darbo ir poilsio režimą (pertraukų metu mokinius raginti palikti klasę, būti fiziškai aktyvesniems).
3. Mokinius sodinti atsižvelgiant į pažymose pateiktas gydytojų rekomendacijas, pvz. trumparegius sodinti pirmuose suoluose, arčiau lentos.
4. Atkreipti dėmesį į tinkamą mokinio sėdėjimą prie kompiuterio ir mokyklos suole, taip pat baldų aukštį pagal moksleivio ūgį.
5. Kūno kultūros pamokų metu daugiau dėmesio skirti pratimams, kurie stiprina nugaros, pilvo ir dubens srities raumenis bei gerina laikyseną. Pamokų metu akcentuoti ne normatyvinių reikalavimų įvykdymą, o supažindinti su įvairiomis sportinėmis fizinio aktyvumo veiklomis, tokiu būdu įtraukiant ir sudominant mokinius, ypatingai mergaites, kurios vyresnėse klasėse ima vengti fizinio lavinimo pamokų.
6. Organizuoti praktinius – teorinius užsiėmimus pedagogams įvairiomis sveikatos temomis.

Visuomenės sveikatos priežiūros specialistams:

1. Mokinių sveikatos priežiūrą vykdyti visomis kryptimis, ypatingą dėmesį skiriant regos, laikysenos sutrikimų, analizuojant moksleivių mokymosi aplinką (suolų dydį, apšvietimą, temperatūrą), užtikrinant higienos normas 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reikalavimus.
2. Organizuoti praktinius – teorinius užsiėmimus tėvams įvairiomis sveikatos temomis.